

JOURNAL OF SOCIAL AND HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

ISSN:2459-1149

Article Type
Research Article

Received / Makale Geliş
01.06.2020

Published / Yayımlanma
10.07.2020

<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.1954>

Dr. Öğretim Üyesi Ayşegül DURUKAN (Sorumlu Yazar)
Akdeniz Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü, Antalya /TÜRKİYE

Doç. Dr. Özkal Barış ÖZTÜRK
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü, İstanbul / TÜRKİYE

Citation: Durukan, A. & Öztürk, Ö. B. (2020). Küresel salgından iç mimari çıkarımlar: Boşu tasarlamak ve boşluk körlüğünden kurtulmak. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(56), 1962-1968.

KÜRESEL SALGINDAN İÇ MİMARİ ÇIKARIMLAR: BOŞU TASARLAMAK ve BOŞLUK KÖRLÜĞÜNDEN KURTULMAK

ÖZET

COVID-19 pandemisi ile başlayan 'Yeni Normal' hayatın dayattığı normlar ile pandemi öncesi hayata dair normlar arasındaki kopuş, pek çok alanda olduğu gibi iç mimarlık disiplini bağlamında da değişimlerin yaşanması gerektiğini gözler önüne sermiştir. Hayatı eve sığdırma mecburiyetiyle karşı karşıya kaldığı an, fiziksel çevreden izole olmayı tercih eden insanın uzun soluklu bir süreç geçireceği mekâna kendisinin dahi sığamaz hale geldiği kavranacaktır. Başta eylem destek elemanları olmak üzere tasarlanmış tüm nesnelere kurulmuş kompozisyonların yerleştiği iç mekânların, kullanıcılarına yaşayabilecekleri, kavrayabilecekleri hem fiziken hem zihnen var olabilecekleri bir boşluğu bırakmadığı fark edilmeye başlamıştır. Mekân tasarlama eyleminin doluyu inşa etme üzerinde ilerleyen temsiliyet akışındaki yanlışlar, pandemi ile birlikte hayata geçen *Yeni Normal* aracılığıyla görünür hale gelmiştir. Mekânın sınırlandırılmış bir boşluk olduğu ve bu boşluğun nesnelere sahnelik yapmaktan öte, varoluşsal anlamıyla da kendini ifade eder hale getirilebileceği gerçeği ile bir kez daha yüzleşilmiştir. Mekân, eylem destek elemanlarıyla donatılan bir hacim değil, tasarlanmış boşluğuyla kullanıcısının eylemselliğine destek veren bir yapıdır. Bu kavrayış, *Yeni Normal* ile başlayan yeni iç mekânların gelişme süreci, iç mimarlık disiplininin de yeni cevaplar bulmasını zorunlu hale getirmiştir. İç mekân tasarımı artık dolunun ve doluluğun varlığı ile gösterilecek hünerli bir eylem olmanın ötesine geçerek, boşun ve boşluğun hem fiziksel hem duygusal işlevine dair potansiyelini kavramanın ve kavratmanın peşine düşmelidir.

Anahtar kelimeler: Pandemi, Mekân, İç Mimarlık, Mobilya, Tasarım.

INTERIOR ARCHITECTURAL CONSEQUENCES OF GLOBAL EPIDEMIC: DESIGNING THE VOID AND BE RECOVERED FROM THE VOID BLINDNESS

ABSTRACT

The rupture between the norms imposed by the 'New Normal' life that started with the COVID-19 pandemic and the norms about life before the pandemic, reveals that there should be changes in the context of interior design discipline as in many other fields. It will be understood that the person who prefers to be isolated from the physical environment, when she or he faces the obligation to fit her life into the house, will not even fit into the place where she will go through a long-term process. It has begun to be noticed that the interior spaces where the compositions, which are formed with all the objects designed to be active support elements, do not leave a gap where they can live, grasp, and exist both physically and mentally. The illusions in the flow of representation, that progress over the construction of the mass, during the act of designing the space, became visible through the *New Normal*, which came to life with the pandemic. It is once again confronted with the fact that space is limited space, and that this space can be made expressive in its existential sense, rather than just staging objects. Space is not a volume equipped with action support elements, but an artificial nature that supports the user's activities and movements with its designed space. This understanding has made it necessary for the interior architecture discipline to find new answers, as well as the development process of new interiors, which started with the *New Normal*. The interior design should now go beyond being a talented action to be demonstrated by the presence of the mass and fullness, pursuing to grasp and comprehend the potential of the void and emptiness, both in physical and emotional function.

Keywords: Pandemic, Space, Interior Architecture, Furniture, Design.

1. GİRİŞ

Çin'in Hubei Eyaleti'ndeki Wuhan kentinde başlayarak kısa bir zaman içinde tüm dünyayı etkisi altına alacak şekilde yayılan ve pandemi haline gelen COVID-19 (Çelik, 2020), o ana dek süregelen tüm davranış kalıplarını, insan-nesne ve insan-çevre ilişkilerine dair sabitlenmiş tüm kurguları kökten bir değişime zorlayarak, merkezinde bireysel kontrolün yer aldığı yeni bir nesne-insan kurgusunun inşasına zemin hazırlamıştır. Böylelikle birey için temas etme ihtimali olan her birim nesneleşmiştir; nesneleşen insan başta olmak üzere. Bu bağlamda nesnesizliğe, uzaklığa ve dolayısıyla boşluğa karşı duyulan güven temelli ihtiyaçlar bir adım öne çıkmaya başlamıştır. Boşluk, hem fiziksel bir eylem sahası hem de bir izolasyon aracı olarak algılanır olmuştur. İnsanın boşluğa duyduğu ihtiyacın önemini kavramasıyla, diğer bir deyişle belki de şu ana dek perdelenen bu ihtiyacı fark etmesiyle birlikte insan-boşluk bağının yeniden kurulması zorunluluğu bir tasarım nesnesi halinde el alınması gereken iç mekânı da etkilemiş ve üzerine atfedilen varoluşsal özelliklerinde değişime yol açmıştır. Pandemiden önceki iç mekân algısı ve arayışı, virüsün etkisiyle ortadan kalkmış ve *Yeni Normal* dönem, kendi normlarını iç mimarlık disiplini bağlamında da dayatır hale gelmiştir. Pandemi öncesi *Eski Normal*'in iç mimarlık penceresinden bakıldığında ne kadar normal olduğunun ve kanıksanır hale gelen normlarının da ne denli tutarlı kalabildiğinin sorgulanması için elverişli bir zeminin gelişmekte olduğu aşikardır.

2. ESKİ NORMALİN MEKÂNSAL ANORMALLİKLERİ: DOLUYU TASARLAMAK

Varoluşu sağlayan en temel gereklerden biri olan mekân ve mekânı anlamak insanoğlu için her zaman bir merak kaynağı olmuştur. Mekânın insana sağlayabildikleri ve barındırdığı olanaklar, insan yaşamındaki konforun ya da konforsuzluğun açıklaması olarak karşımıza çıkmaktadır. Mekânı anlamak belki varoluş dışında, varoluş şeklinin niteliğinin tasarımı açısından da önemlidir. Mekânın insana verdiği olanaklar sınırsızdır. Onu değerlendirme ve şekillendirme yöntemi ise insan tarafından şekillendirilebilecek ve yönetilebilecek niteliktedir. Sınırsız olanakları ve imkanları içinde barındıran mekânı bu nedenle bir tanıma indirmek ve o tanım ile yetinebilmekte pek mümkün olmamaktadır. Mekânı anlamak ve anlatmak yolunda bu yüzden farklı tanımlamalar yapılmaktadır. Genel çerçevesi ile en net kabul edilen tanımlarından biri; mekânın insanı çevreleyen üç boyutlu boşluk olarak betimlendiği tanımdır (Zevi, 1990). Diğer bir deyişle mekân, mimari anlamda şekillendirilmiş boşluktur (Rasmussen, 2000). Mekânı, sınırları tanımlar (Ritzer ve Stepnisky, 2019, 39). Çünkü mekân aslında içinde yaşanan, insanı doğal çevreden ayıran, tanımlanmış boşluktur (Gülmez, 1996). Sınırları duyularca belirlenen bir uzay parçası olarak nitelendirilebilecek olan mekân, iç mimarlık disiplini bağlamında, bu soyut yapılanışı; düşey ve yatay bölücülerle, aydınlatma kurgusuyla, malzeme sayesinde sahip olacağı tenle ve insanın fiziksel özellikleri kadar işlevsel gereksinimlerini de destekleyecek olan mobilya tasarımlarıyla kullanılabilir bir bedene erişmeye başlayacaktır.

Pandemiyle karşılaşmadan önceki *Eski Normal* yaşamın sosyal düzeni kapsamındaki iç mekân tasarım süreçlerinde öncellenen parametrelerin, mekânı kullanılabilir kılan bileşenlerin algısal iletilerini inşa etme kaygısını beslediği fark edilecektir. İç mekân ve bileşenleri aracılığıyla ne kadar samimi olduğunun sorgulanmasına bile gerek olmayan, tanımlanabilir bir kimlik arayüzünün tasarlanmasının neredeyse aksi iddia edilemez bir iç mimarlık tavrı olarak görüldüğü hatırlanacaktır. Bu kurgulanmış kimlik arayüzünün algılara tutunabilmesini sağlayan temel dinamik ise sınırlandırılmış uzaya nesnelere eklenmesidir. Malzemesi, detayları, imalat özellikleri ve taşıdığı kurumsal imza ile kıymetlendiği umulan nesnelere oluşturulmuş bir kompozisyonun, sınırlandırılmış uzayı adeta bir sahne haline getirerek dekorlaştırılması ve bunun, iç mimarlık disiplininin kopmaz bir parçasıymışçasına tasarımcıların eylem sahasına bırakılması durumu, mekân tasarımı eyleminin barındıracağı duygusal vaatlerin ve sanatsal potansiyelin neredeyse unutulmasına sebep olmuştur.

Mekânın bütüncül ve özgün kimliğinin peşinde koşmak yerine, verili mekânsal boşluğu nesnelere doldurma eyleminin iç mimarlık disiplini dahi tanımlar hale gelecek kadar boşaltması sıkça karşılaşılan bir durumdur. İç mekân tasarımı mobilya ölçeğine indirgemek, mobilya ile kimliklendirmek, mobilya ile donatmak, bezemek, giydirmek aslında önüne geçilemeyen bir boşluk doldurma motivasyonudur. Ancak ne mekân, mobilyayla donatıldıkça kimliklenecek kadar çaresizdir, ne de iç mimarın görevi mobilya kompozisyonlarına sığınmakla yetinmektir. Mekân, inşa edilmiş bir bedene bürünen ve özgün matematiksel ilişkiler barındıran yapay bir tabiat; tasarımcı ise bu yapay

tabiatı oluşturan her bir paydaşı, birbirleriyle kuracakları ilişkiler uyarınca oluşturacakları bütüncül mekânsal etkiyi bir denklem haline getiren inşacıdır. Bu denklemi oluşturan ve birbirleriyle kurdukları ilişki uyarınca bütüncül bir anlam bildirisine sahip olan birimler arasında somutluk arz eden ögeler kadar soyut varlığıyla bütünün altını çizen birimler de vardır ki bunların belki de en önemlisi boşluktur. Bu bağlamda anlaşılacaktır ki mekân tasarlama eylemi, insan ve yapay tabiatın birbirleriyle kuracağı temasın sanatsal kurgusudur. Kavramsal bir zeminde ilerleyen bu temas inşasının elbette bir fiziksel karşılığı olabilecektir. Mekân-Anlam-İnsan bağının biçimlenmesi ve bu iletişimin sağlanması görevi anlamlı nesnelere verilebilecektir. Ancak böylesine kavramsal bir ölçekte ilerlemesi gereken fizikselleşme sürecinin kadük bırakılması ve kimlik beyan görevinin mobilya ölçeğine sığınmış bir somutluğa teslim edilmesi kabul edilebilir olmaktan hayli uzaktır. Yapay bir tabiat inşasının sanatlaşabilme kabiliyeti bir tarafta dururken, mekânı mobilya ile donatılmış bir fonksiyonlar deposu haline getirecek bir düşünsel nesnellığı tercih etmek, iç mimarlık disiplini, vaatleri ve potansiyeli itibarıyla değer yitimine uğratmaktır. Bir sanatsal üretim sahası olarak iç mimarlığın sınırlandırılmış bir boşluğu nesnelere ile doldurarak duygusal ve fiziksel anlamda işlevli hale getirmeyi müdahale sınırı olarak kabul edebilmesi düşünülemez. Donatma kavramının olumluluk bildirisi her ne kadar kültürel kodlar itibarıyla destek bulsa da sanatsal bir eylemin bu desteği kabul etmekten öteye geçip sorgulaması tavsiye edilmelidir.

Tasarlamak ile yapmak arasındaki, yapmak ile eklemek arasındaki ve dolayısıyla eklemek ile yokluğu varlıkla değiştirme arzusu arasındaki bağ nedeniyle tasarlama aktivitesinin sürekli doludan ve doluyla ilgili olandan yana işlerlik kazanması sonucuna ulaşılmıştır. Tasarımcının yapabilirliğini göstermesi, nesneyi, varlığı imal edebilmesiyle koşut hale getirilmiştir. Hele ki bu yapabilirlik gösterisinin sahnesi "sınırlandırılmış uzay" olarak tanımlanan mekânsa, mekân tasarımcısının yapmakla zorunlu hale geldiğini sandığı ilk şey bu boşluk sahnesinde ürettiği nesneyi yani doluyu gösterebilmektir. Bu noktada mekân tasarımcısının elindeki en kullanışlı eylem aracı mobilyadır. Tekil fonksiyonlar, gruplaşmış fonksiyonlar, ana fonksiyonları tamamlayan ikincil fonksiyonlar ve bu fonksiyonel ihtiyaçların aksi iddia edilemez gereklilikleri birlikte düşünüldüğünde mobilya, hem duygusal ve fiziksel ihtiyaçlarını tatmin etmek isteyen kullanıcıya, hem de tasarlayabilme yetkinliğini, değişmez hale getirilmiş nesnelere kompozisyonlarıyla ifşa etme arzusu güder hale getirilen tasarımcıya geniş, kendi sağlamasını yapan ve risksiz bir ihtiyaç-cevap sahası yaratmıştır. Boşluğun donatılmasını isteyenle, boşluğu donatmak isteyenle, ulaşılabilir, yargılanabilir, beğenilebilir en deneyimlenmiş nesne üzerinden buluşmaya başlamıştır. Doldurmak ve doluyu tasarlama nesnellığının peşinde koşmak öylesine kemikleşmiştir ki Samanyolu Galaksisi bir mekân tasarımcısına teslim edilmiş olsaydı, muhtemelen o boşlukta şu ankinden fazla gezegen olurdu...

Ne var ki COVID-19 pandemisi ile birlikte doluyu tasarlayan ve doldurmak adına mekânı kullananların yaslandığı normlar artık yıkıldı. Mekân hala mekân, mekân tasarımcısı hala yapay bir tabiat inşasıyla görevli ve inşa edeceği o yapay tabiatın birimlerden oluşan denkleminin fark edilmesi gereken en kıymetli birimi boşluk. *Yeni Normal*'in iç mimarlık disiplini bağlamında dayattığı belki de ilk norm, işlevsel ihtiyaçlardan ödün vermeden, sınırlandırılmış uzayın içinde sınırlandırılmış alt uzayları tasarlamak olduğu görülmüştür. Bu şekilde tasarımın sürecinde doluluk ve boşluk arasında kurulması gereken bağın önemi bir pandeminin varlığı ile çırılçıplak bir şekilde gözler önüne serilmiştir.

3. YENİ NORMALİN MEKÂNSAL NORMU: BOŞU TASARLAMAK

Dünya Sağlık Örgütü'nün pandemi ilanıyla birlikte T.C. Sağlık Bakanlığının sloganında olduğu üzere hayatı eve sığdırma mecburiyeti güvenli *Yeni Normal* dönemin ilk normu olarak kendini gösterdi. Ve o andan itibaren, evde geçen zaman sürecinin artışıyla birlikte, doluların tasarımı üzerinden ilerleyen yapay kimliklenme oyunu nedeniyle, değil hayatın insanın dahi sığabileceği bir boşluğun var olmadığı gerçeğiyle karşılaşıldı. Mekânsal işlevler, o işlevleri yerine getirmekle görevlendirilmiş nesnelere, o nesnelere tamamlayan ikincil nesnelere yani her şeyiyle dolunun tasarımı ve bu tasarımların sahnesi haline dönüştürülen iç mekânların, barındırdıkları boşluksuzluk nedeniyle neredeyse insanları reddettiği ile yüzleşildi. Tüm bu yüzleşmelerin mekânı ise varoluşun mitsel başlangıç noktası olan ev oldu (Cvoro, 2002: 62). Nesnelere kimliği ile kendi yapay kimliğini ifşa edeceğini uman kullanıcılar, mekânlarının şahsi kullanımlarından öte, nesnelere hakimiyetine geçtiğini görmeye başladılar. Eylemleri desteklemek adına tasarlanan elemanların tümü artık kullanıcılarını kullanarak, insanları, kendi

varlıklarının destek elemanına dönüştürür hale geldiler. Hayat eve sığar önermesinin içerdiği gerçeklik payı reddedilemeyecek kadar açık; tıpkı o evlere çoktan sığdırılan hayatların öznelinin, işlevsel nesnelere birbiriyle kurduğu ilişkiye ait olduğu kadar.

Maksimum boyutlarda olmayı düşünmeyen ve hatta istemeyecek olan insan, nesnelere boyutları ile maksimumları zorladığı için minimum boşlukta yaşamaya, kısıtlı şartlarda hareket etmeye kendini mahkûm bırakmış olabileceğini sezmeye başladı. Pandemi döneminin izolasyon mecburiyetine gelene dek bir bildiri aracı halinde tasarlanan sayısız nesne, bu bildiriyle karşılaşacak kimseyi bulamadığı an varoluş amacını da yitirir hale geldi; dekorlaştırılan iç mekânlar seyircisiz kalıp, sadece sahiplerine kendilerini gösterdikleri an nedenselliklerini de kaybetti. Dolayısıyla sahneleştirmek adına dolu hale getirilen mekânlar, mekâna kimsenin kabul edilmemesi nedeniyle anlamsız bir boşluksuzluğu kullanıcılarına armağan ettiler. Duygusal işlevleri nedeniyle mekâna eklenen nesnelere, belki kendilerine yüklenen işlevsel ihtiyaçları karşılamaya devam ettiler ama bu işlevsel ihtiyaçların seviyesi, kendini inşa etme seviyesinden hayatta kalma seviyesine düştüğü an hayatın sığacağı umulan evlerde yürümenin bile mümkün olmadığı fark edildi. Karantina döneminde evinde yürüyemeyen ama her detayına kadar düşünülmüş nesnelere bildiriyle arzulan sosyal kimliği bildireceğini uman insanlar ve onlara mekânın sahibi haline getirdikleri nesnelere arasında kalan boşluğu kullandıran tasarımcıların gelenekselleşmiş arz-talep ilişkisi zemin kaybına uğramaya başladı.

Pandemi sonrası insan-mekân-nesne ilişkisinde gözlenen ve başından beri aslında çarpık işlediği fark edilmeye başlanan bu anlam kaymalarının temel nedeni, boşluğun hem duygusal hem de fiziksel bir işlevinin olmadığına duyulan inançtır. Tasarlamak, inşa etmek, yapmak fiillerinin nesnelere üzerinden sürekli doluyu ve doluluğu öncellemesinin aslında ne tür anlam ve önem kaymalarına neden olduğu pandemi sürecinde kendini göstermiştir.

Tasarlamanın sürekli nesneyi muhatap alması durumu eğitim sürecinde başlayan ve zamanla kabuk bağlayan bir sabit haline geldiği de unutulmamalıdır. Bu bağlamda pandeminin yeni mekânsal normalinden iç mimarlık eğitimi de üzerine düşen payı almalıdır. Herhangi bir konut projesiyle karşılaşıldığı an fonksiyonlar, şemalar ve bu şemaların da aslında bir mobilya kompozisyonu olarak bedene bürüneceğinin, bu bedenler arasındaki ilişkinin de tasarımın başarı seviyesini belli edeceğine dair yargıların ortadan kalkacağı başlangıç noktası belki de proje atölyeleridir. Boşluğu değersiz kılma ya da sadece sirkülasyon alanlarının varlığı nedeniyle işlevsel bir cevap verildiğine inanma döneminin *Yeni Normal* tarafından alacağı edileceği bir evreye giriliyorken, yaşamakta olan bu *boşluk körlüğü*nün ortadan kaldırılması, çözülecek ilk sorun olarak belirmektedir.

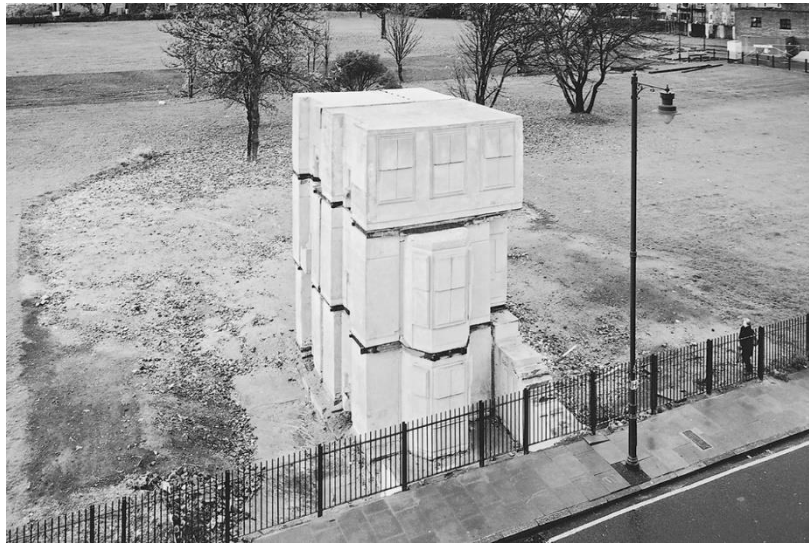
Boşluğu, varlıklar arasında kalan yokluk olarak tanımlayarak mekân tasarımının bileşenleri arasındaki değer eşitliğinin bozulmasını kanıksayan zihinler, içe dair olanı, nesnenin dışına dair geometrik bilgisini referans olarak sabitlemişlerdir. Bu bağlamda boşluk tasarlanabilir bir mekânsal öge olmaktan çıkmış ve nesnelere sunduğu bilgilerin arasına sığır hale gelmiştir. Ne var ki mekânın asli sahibi olan insanın söz konusu içte yaşayabilmesi için nesnelere dışa dair iletilerinin arasında sıkışmış bulunan ve ifade edildiği üzere tasarlanası bir mekânsal bileşen olmaktan uzak tutulan o boşluğa ihtiyacı vardır. Boşluk, insanın eylemlerini gerçekleştirmesine imkân veren yegâne alandır (Hasol, 1999). Boşluğun değer, anlam ve bildiri potansiyelini görmeyerek körleşenlerin aslında iç mekânlarını kendi nesnelere bedenlerinden kopartarak ele aldıkları sezilenebilecektir. İç mekânların varlıkları için insana, insanın da yaşayabilmesi için boşluğa ihtiyacı varsa tasarlanacak temel mekânsal bileşen boşluktur. Bu okuma ışığında tasarlama süreci geri sarılarak işletildiğinde öncelikle insan merkezli ve hareket odaklı bir boşluk kurgusunun üretilebileceği, ardından mekâna dair fonksiyonel ihtiyaçları karşılamakla görevli olan nesnelere inşa edileceği sonucuna ulaşmak mümkün olabilecektir. Tasarlama eylemine boşluğun soyutluğu ile başladığında, tasarlanmış boşluğun sınırı bittiği anda kendi sınırını koruyabilecek olan nesnelere de benzer bir soyutluğa sahip olması sağlanabilecektir. Bu bağlamda iç mekân tüm bileşenleri soyutluğa transforme edildiği için bir soyut *şeyler* kompozisyonuna dönüşerek, terimleri, tanımları ve kendini dayatan adı sabit nesnelere de var olan nasırlaşmış somutluklarından soyup soyutlaştırabilecektir. İşte bu nedenle çalışmanın başlangıcında da söz edildiği üzere mobilya artık mobilya somutluğundan kurtularak eylem destek elemanı olarak tanımlanabilmelidir. Ve ancak bu bakış açısıyla, kabaca boyutları, malzemesi, formu sabitlenen örneğin koltuk artık yetersizleşerek yok olabilecektir. Boşluk körlüğünün ortadan kalkmasıyla birlikte nesnelere dışında hiçbir şey göremez hale

gelen gözler de her şeyi ve yeniden tanımlamak adına görmeye başlayabilecektir. Boşluk; hiçbir şey olmamasını niteleyen bir bütünlük olmaktan ziyade hayal etme ve farklı durumlara ulaşma ve isteklerin gerçekleştirilebileceği alanın bireye sunumudur (Miraj ve Martin, 2011: 1). İç mekânda ise bireye ihtiyacı olan yaşam alanının verilmesidir. Bu nedenle; yaşam hareketin olduğu yerdir ve hareket yani yaşam, boşlukta gerçekleşir (Kuban, 2013:80). Boşluk olmadan mekân ve sonuç olarak yaşam olmaz (Kuloğlu, 2013: 204).

Evin iç mekânına dair boşluğun kavranabilmesini mesele eden ve dolu-boş, iç-dış sorgusunun temsilini sağlayan bu heykel 1993 yılında Londra’da yapılmıştır. Boşluğu görememenin ya da sadece doluyu referans almanın nesnel sonuçlarını kavramak için üretilen “House” başlıklı sanatsal çalışma çarpıcı bir açıklama getirmektedir. Eser Rachel Whiteread tarafından yapılmıştır. Sanatçı çalışmalarında genellikle mekân içindeki boş alanları sanatında yoğun olarak işlemektedir. Mobilyaların arasında kalan boşluğun anlamı ve vurgusunu belirtmek sanatında ana öğe olarak karşımıza çıkmaktadır (Fer,1997: 165). Ev adlı eserinde ise her zamankinden zıt bir tutumla doluluğu ve bu doluluğun yaşamı imkânsız kılışını sert bir şekilde gözler önüne sermektedir (bkz. Şekil 1). Whiteread, bu eserinde doluluğun insanı mekansız ve kökensiz bırakışını çok sert bir şekilde işleyerek, boşun anlamını göstermektedir (Whitson, 2011:13).

Şekil 1. “House” Rachel Whiteread, Londra, 1993. **Kaynak:** Cvoro, 2002: 54.

Şekil 2. “House” Rachel Whiteread, Londra, 1993. **Kaynak:** URL 1.

Şekil 3. “House” Rachel Whiteread, Londra, 1993. **Kaynak:** URL 2.

İçe ait olan boşluk doldurulmuş, dışa dair olan nesnel beden ise bir kalıp halinde soyulup atılmıştır. O ana dek varlığı referans alınan dolu yoklaşmış, görülmez hale getirilen boşluk ise nesneleşerek varlaşmıştır. İç mimarın gerçek mekânsal muhatabı işte bu boşluktur; nesnelere odaklanmış gözlerin görmezden geldiği müdahale edilesi sessiz hacimdir. Pandemi döneminin insanlığa altını çizerek gösterdiği gibi, izole olmak adına kendilerini kapattıkları bu sessiz hacimleri ancak nesnelere mecbur kalmadan tasarlayarak konuşur hale getirmek mümkün olabilecektir.

4. SONUÇ

COVID-19 pandemisi ile birlikte yerleşik hale gelmiş pek çok anlam ve eylem kalıbı geçerliliğini yitirmeye başlamış ve bu yeni dönemin ortaya koyduğu yeni normlar kendi normlarına uyum sağlanmasını dayatmaya başlamıştır. Bu yeni dönemin beraberinde getirdiği değişim mecburiyetlerinden iç mimarlık disiplininin de etkileneceği açıktır. Bu noktada karşılaşılabilecek en temel değişim, mekân tasarımını nesnelere doluluğu aracılığıyla hayata geçirme tercihindense uzaklaşılması ve görülmez hale getirildiği için değer kaybına uğratılan boşluğun kurgulanmasına yaklaşımları ile gerçekleşecektir. Boşluğun soyutluğu ile başlayacak olan tasarlama süreci, nesnelere de benzer bir soyutlukta inşa edilmesini sağlayacaktır. Mekân, doluluğu ve boşluğuyla bir birimler denklemi haline gelerek, tasarımcılar kadar kullanıcıların da taleplerini yenilemesi sonucuna sebep olabilecektir. Dekorlaşan bir mobilya kompozisyonundan öte kendileri için tasarlanmış, çok amaçlı kullanıma açık bir boşluğu ve bu boşluğun sınırına saygı duyacak hale getirilmiş bir işlevsel nesnelere bloğunun özgünlüğünü talep etmeye başlayabileceklerdir. Mobilyanın somutluğu yerine işlevsel nesnelere bloğunun tercihiyle birlikte, oluşturulacak kimlik bildirisinin değerini hem soyutluğu hem de her iç mekâna özel bir müdahale gerektirdiği için oluşturacağı özgünlüğü sağlayabilecektir.

Pandemiye kadar doluları referans alan iç mekân tasarımının karantina günleriyle birlikte boşluğu öncelmesi durumunun eğitimde de değişimlere neden olacağı açıktır. Tasarlamayı nesneye hapseden, ifade sahası olarak doluluğu gören ve boşluktan öte doluya bakıp değerlendiren tasarım eğitiminin de yeni normalin mekânsal normlarına uyum sağlaması kaçınılmaz hale gelebilecektir.

Boşluğu görmek, boşlukla diyalog kurabilmek, doluyu da bu diyalogun nesnelere bir uzantısı haline getirebilmek yazılı olmayan bir norm olarak kullanıcının talebinde, tasarımcının düşünsel sürecinde, tasarım eğitiminin içeriğinde yerini alabilecektir.

KAYNAKÇA

- CVORO, U. (2002). The Present Body, the Absent Body, and the Formless, *Art Journal*, 61(4), 54-63.
- ÇELİK, G. (2020). Önsöz. Osman Memikoğlu, O. & Volkan Genç (Ed). *Covid 19 içinde Ankara: Ankara Üniversitesi*.
- FER, B. (1997). *On Abstract Art*. New Haven, CT: Yale University.
- GÜLMEZ, (1996). *Boşluk kavramı ve mimari tasarımdaki yeri*. Yayımlanmamış doktora tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.
- HASOL, D. (1999). *Mimari İzlenimler*. İstanbul: YEM.
- KUBAN, D. (2013). *Lao Tzu, Tao Yolu Öğretisi*. İstanbul: YEM.
- KULOĞLU, N. (2013). Boşluğun Devinimi: Mimari Mekândan Kentsel Mekâna. *ICONARP Mimarlık ve Planlama Dergisi*, 1, 201-214.
- MIRAJ, A. & MARTIN, J. (2011). The Void. *Architectural Association School of Architecture*. Erişim adresi: https://home.aaschool.ac.uk/Downloads/Briefs2011/int13_Brief2011-12.pdf. Erişim: 04.04.2020.
- RASSMUSSEN, S.E. (2000). *Experiencing Architecture*. USA: MIT.
- RITZER, G. & STEPNIKY, J. (2019). *Çağdaş Sosyoloji Kuramları ve Klasik Kökleri*. (5. Baskı). Ankara: Tarcan.
- WHITSON, C. (2011). *Haunted spaces: architecture and the uncanny in the work of Rachel Whiteread, Thomas Demand, and Gregory Crewdson*. Unpublished master thesis, University of Cincinnati, Cincinnati.
- ZEVİ, B. (1990). *Mimariyi Görmeyi Öğrenmek*. (Çev., H.D. Divanlıoğlu), İstanbul: Birsen.
- URL 1 <https://www.artsy.net/article/artsy-editorial-rachel-whitereads-house-unlivable-controversial-unforgettable>, Erişim: 02.04.2020.
- URL 2 <https://frieze.com/article/rachel-whitereads-uncanny-monument-house>, Erişim: 02.04.2020.